

MIQUEL BOSCH I JOVER, MESTRE I POETA

CAROLA DURAN TORT
JOAN PORTALS MARTÍ

MESTRE

Miquel Bosch i Jover va néixer a Calders el 18 de juliol de l'any 1900, localitat de la qual el seu pare era metge. Des del seu mateix naixement li va ser diagnosticada una descompensació de la vàlvula mitral que havia de comportar-li una curta esperança de vida. Encara que aquesta previsió no es va complir, aquest problema cardíac li va ocasionar unes limitacions físiques que el marcarien per tota la vida.

Quan tenia només tres anys el pare va morir prematurament, circumstància que en un primer moment va fer decidir la mare a anar a viure a Barcelona, al barri de Sants, on instal·là una botiga de gallinaire que havia d'atendre la seva subsistència i la dels seus dos fills. La mala salut d'en Miquel se'n va ressentir de tal manera que, per provar un canvi d'aires, la mare el portà novament a Calders on l'instal·là a dispesa a Cal Tord on era conegut com el *nen del senyor metge* o en *Miquel de Cal Tord*.

L'any 1906 tota la família es traslladà a Artés a una casa del carrer Raval coneguda com *Cal Pere* on la mare obrí una botiga de venda de queviures. Allà, el que, anys després, havia d'ésser mestre, no anava regularment a l'escola i va ser la mare mateixa qui li ensenyà les primeres lletres i li va transmetre la seva passió per la cultura. Lector incansable, primer d'*El Patufet* i després de tota mena de llibres, dedicava a la lectura les estones en les quals el seu problema cardíac li impedia jugar a futbol, una altra de les seves passions, amb els nens de la seva edat. El seu afany pel coneixement el va portar ben aviat a endinsar-se en l'estudi de les més diverses disciplines: història, filosofia, filologia, ciències, literatura, eren objecte constant del seu aprenentatge.

Per damunt de tot, però, l'estudi dels idiomes va ocupar un lloc principal en les seves preferències intel·lectuals. A part de dominar les llengües clàssiques, llatí i grec, parlava amb fluïdesa diversos idiomes moderns com l'anglès, el francès, l'italià o l'alemany i, el que ja és menys habitual, era capaç de traduir textos escrits en txec, rus, finlandès o polonès.

Les seves inquietuds culturals no li van impedir, però, ajudar quan convenia a la botiga familiar de venda de queviures així com exercir algunes activitats docents mentre estudiava la carrera de mestre. Escriptor des de ben jove, va iniciar diverses col·laboracions a la premsa manresana i, més tard, arribà a dirigir durant dos anys la revista *Jorba* com havia fet també el seu amic Antoni Busquets i Punset, el mestre de Calders a qui precisament va succeir en la Direcció d'aquesta Revista.

Com a alumne lliure de l'escola Normal de Lleida va estudiar Magisteri i es va incorporar a la professió l'any 1927 exercint com a titular de l'Escola Nacional de Torà de Tost (Lleida), una petita ruralia mig perduda aigües amunt del riu Segre, prop de la Seu d'Urgell, on va desenvolupar la seva tasca docent durant cinc anys, en els quals va aprofitar també per interessar-se pels costums i altres trets culturals i folklòrics d'aquella vall, com va reflectir anys més tard en un article publicat a la revista *Ausa* que es titulava precisament «Etologia i folklore de la vall de Tost». L'any 1930 es va casar amb una noia d'Artés, la Conxita Portí, que des del seu casament s'implicà en les activitats docents del seu marit a l'escola de Torà de Tost, ensenyant a llegir i escriure als alumnes més petits de l'escola.

Encara que aïllat en aquell entorn d'alta muntanya, Miquel Bosch col·laborava ja en diverses revistes i publicacions com *La Gazeta de Vic*, *La Pàtria*, *Juventut Catalana*, *La Mainada* i altres.

L'any 1932 va assolir la plaça de mestre titular dels Hostalets de Balenyà, una plaça que ell prèviament havia sol·licitat. Abans d'incorporar-se al seu nou destí a l'inici del curs escolar, passà l'estiu a Artés, on va néixer el seu primer fill, Jaume. A partir del setembre de 1932 exercirà el seu mestratge als Hostalets de Balenyà fins a la seva mort l'any 1960. Des de la seva nova residència passà a integrar-se plenament en la societat osonenca i en el món cultural que tenia el seu centre a la ciutat de Vic, freqüentant els centres culturals de la ciutat on va participar activament, com la Biblioteca i el Museu Episcopal, col·laborant amb el seu director i gran amic, Eduard Junyent.

També s'integrà als Romeus de l'Esbart de Vic, entitat fundada pel Jaume Collell i els Martí Genís i Aguilar, Josep Serra i Campdelacreu i Miquel Salarich i Torrents i de la qual ja formava part des de feia anys el seu amic i mestre de Calders, Antoni Busquets i Punset. Amb altres companys fundà el Patronat d'Estudis Osonencs, del qual arribà a presidir la secció de folklore i va ser també membre de la Casa Municipal de Cultura Jaume Balmes.

Des de la seva residència als Hostalets de Balenyà compatibilitzava aquestes activitats amb la direcció de la esmentada revista *Jorba*, una publicació patrocinada pels magatzems Jorba de Manresa. Precisament, el número extraordinari del mes d'octubre de 1934, dedicat íntegrament a la figura d'Antoni Busquets i Punset que acabava de morir, l'encapçalava un molt ben

documentat article biogràfic signat per Miquel Bosch i Jover en homenatge al seu mestre.

L'esclat de la Guerra Civil el sorprèn exercint la seva professió docent en una localitat relativament tranquil·la gràcies a l'actitud de l'alcalde Joaquim Llorens, conegut com a *Quim Carol*, un militant del PSUC amb qui el mestre, malgrat les seves discrepàncies ideològiques, manté una bona amistat. Després d'un intent d'incorporar-se al front que no va reeixir, a causa de l'accident que, prop de Centelles, va patir el camió que el transportava, passà el final de la guerra amagat.

A finals de 1939 neix, també a Artés, el seu segon i darrer fill, Marcel·lí. A partir de la dècada dels 40, arriben a Hostalets alguns estiuejants barcelonins per passar-hi les vacances d'estiu. Amb aquest motiu, el mestre s'ofereix a fer classes de repàs els fills d'aquests nouvinguts que necessiten preparar algunes assignatures pels exàmens de setembre. És el motiu de fer amistat amb alguns intel·lectuals barcelonins com Tomàs Roig i Llop i Octavi Saltor.

Durant els anys següents va continuar amb les seves activitats literàries i docents fins que l'any 1955 se li va declarar una arteriosclerosi que va anar minant una salut ja delicada pels problemes cardíacs que patia des de la seva infància. Encara que l'esposa i els fills van fer tot el possible per suplir-lo donant ells mateixos les classes a l'Escola, va començar al poble una campanya reclamant un nou mestre, amb pintades incloses, un fet que va afectar profundament un home de la seva sensibilitat.

Nomenat per fi un nou mestre i impossibilitat de desplaçar-se i, fins i tot d'escriure, va passar els darrers anys de la seva vida participant encara en algun concurs literari gràcies a l'ajuda dels fills que li escrivien a màquina el que ell els dictava, fins que, després d'un empitjorament progressiu, va morir el 17 de novembre de 1960.

POETA DEL MONTSENY

Miquel Bosch i Jover, lector apassionat des de petit i dotat per al conreu de les lletres, no podia deixar de conèixer l'obra de Jacint Verdaguer ben aviat, amb tota certesa per boca del seu amic i mestre Antoni Busquets i Punset, quan aquest era mestre de l'escola mixta de Calders, i Bosch i Jover residia al poble veí d'Artés.

Busquets i Punset va gaudir de l'amistat Mn. Cinto fins als darrers moments de la vida del poeta de Folgueroles. S'havien conegut quan Verdaguer estava reclòs a la Gleva i Busquets estudiava al seminari de Vic i van iniciar una amistat que va esdevenir més intensa quan a la dècada dels 90 tots dos residien a Barcelona, un treballant de tipògraf i el poeta beneficiat a l'església de Betlem. Busquets l'ajuda a dir missa, es converteix en conse-

ller del poeta i juntament amb altres joves engega els projectes de les revistes verdaguerianes, *L'Atlàntida*, *La Creu del Montseny* i *El Pensament Català*, destinades, en teoria, a obtenir alguns ingressos que milloressin la delicada situació econòmica de Verdaguer. Per això no és estrany que fos l'encarregat d'organitzar, el 1899, l'excursió a la Creu de Matagalls amb els redactors de la revista *La Creu del Montseny* i el mateix poeta. De tornada de l'excursió i per insistència de Busquets, Verdaguer va compondre el seu recull *Aires del Montseny* amb poemes antics i alguns de nous.

La gran quantitat d'anècdotes i records de la vida de Verdaguer, explicats per Busquets, van encomanar al jove Bosch i Jover l'admiració i l'afecte per al poeta de Folgueroles. Amb tota seguretat la figura del capellà poeta es va convertir en un referent ideal per al jove Miquel que, amarat d'una profunda religiositat, també tenia una forta vocació poètica. El fet d'anar a viure a Hostalets de Balenyà, a tocar de la capital d'Osona, va afavorir encara més la seva devoció per Verdaguer amb qui, tot i mantenint distàncies, tenia molts punts en comú.

D'entrada, el seu concepte de la vida, impregnat de conservadorisme religiós, basat en la família, l'església, la pàtria, en la línia del que s'ha anomenat vigatanisme, definit en la cèlebre frase atribuïda al bisbe Torras i Bages «Catalunya serà cristiana o no serà».

Després, la seva visió religiosa que lligava perfectament amb el franciscanisme en l'amor per les petites coses, pels éssers de la natura i en la consideració de la pobresa com la virtut que renuncia a les coses materials innecessàries. Cal recordar que Verdaguer va ser amortallat amb l'hàbit de sant Francesc.

També, l'interès per les manifestacions populars de la cultura, de les quals Verdaguer va ser un recol·lector important com mostra la seva obra. Bosch va tractar repetidament els temes folklòrics en els articles publicats a la revista *Ausa*.

Amb totes aquestes similituds, no és d'estranyar que un dels camps d'estudi de Miquel Bosch fos Verdaguer, sobre el qual va pronunciar conferències i va publicar nombrosos articles.

Però, a part de les semblances esmentades, si hi ha un nexa que relliga els dos personatges de manera inequívoca, aquest és el Montseny. La serrallada ha estat sempre present en l'imaginari poètic català des que Aribau ja va encapçalar la seva famosa «Oda. A la Pàtria» amb la salutació a la muntanya:

«Adéu tu, vell Montseny, que des ton alt palau
com guarda vigilant cobert de boira i neu,
guaïtes per un forat la tomba del jueu
i al mig del mar immens la mallorquina nau»

Però sobretot és Verdaguer que, al llarg de la seva vasta producció, consagra les tres serralades catalanes, Pirineu, Montserrat, Montseny, com els pilars fonamentals on s'assenta Catalunya. Si a *Canigó*, Verdaguer narra la naixença de Catalunya com a col·lectivitat cristiana, un cop foragitats els sarraïns (infidels) i les fades (paganes), la *Llegenda de Montserrat* esdevé el far espiritual que ha de guiar els catalans cap a Déu. Com a mostra, només cal recordar la tornada del «Virolai», aquell himne en llaor de la Verge de Montserrat, lletra de Jacint Verdaguer i música de Josep Rodoreda:

«Rosa d'abril, Morena de la serra,
de Montserrat estel
il·lumineu la catalana terra,
guieu-nos cap al cel»

La trilogia de muntanyes es clou amb el Montseny, serralada a la qual Verdaguer dedica els *Aires del Montseny*, recull publicat el 1901, després de la pujada al cim de la creu, com ja s'ha esmentat abans. Aquesta obra, de tipus ideològic i a la vegada memorialístic, es compon de diferents poemes i de variats gèneres literaris per tal com hi apareixen odes, però també goigs i el poema en forma de diàleg entre els dos cims culminants de la Catalunya vella: el Puigmal, pessimista, i el Montseny, satisfet amb la nova puixança del país. Per Verdaguer, la muntanya és «el pedró de Catalunya» que sosté la creu del Matagalls, que a la vegada que aixopluga els catalans en una època de prosperitat, també els marca el camí cap al cel.

El llibre enllaça també tres figures cabdals respecte a la muntanya, Antoni M. Claret, Balmes i el bisbe Morgades. El pare Claret, perquè mentre exercia el ministeri a Viladrau va beneir i col·locar una creu de fusta al cim del Matagalls en substitució de la que havia desaparegut a causa de les tempestes i els llamps. Verdaguer mateix explica el comiat del filòsof de cara al cim: «*Quan lo gran Balmes estava per morir, en la casa de Bojons de la ciutat de Vic, a primers de juliol de 1848, conten que féu obrir de bat a bat l'ampli balcó de la seva cambra que dóna de cara al Montseny. (...) L'esperit més ample, serè i lluminós que Déu a concedit a Espanya en nostres temps de tenebres i foscor, anava a emprendre el viatge a l'eternitat i la Creu montsenyenca era, tal volta, per ell la Creu del camí del cel*». I finalment el bisbe Morgades perquè el 1894 torna a plantar la nova creu, en temps difícils per a l'església que se sentia amenaçada pels corrents liberals i progressistes que s'implantaven a casa nostra.

En el llibre *Miquel Bosch i Jover. Poeta d'ahir, d'avui i de sempre*, que recull una antologia de la seva extensíssima producció i que va ser publicat el 1994 per l'Ajuntament de Balenyà, el mestre d'Hostalets dedica uns poemes al seu admirat poeta de Folgueroles. El primer, amb el títol «Rossinyol del

Santíssim» té un to volgutament senzill, amb versos curts de cinc síl·labes, com les cançons populars. L'apel·latiu «rossinyol» aplicat a Verdaguer és un producte més de la coneixença que Miquel Bosch i Jover tenia de l'obra verdagueriana. Ja des dels primers textos poètics, l'escriptor de Folgueroles identifica el rossinyol amb la poesia i els seus refilets amb la parla del cel. Progressivament Verdaguer estableix tot una construcció simbòlica entorn de l'ocell cantaire, fins a presentar-lo com un ressò de la música celestial ja que sembla impossible aconseguir aquells deliciosos cants a no ser que descendeixin del cel.

Un parell d'estrofes només per remarcar-ne la identificació i el paper decisiu de Verdaguer en el renaixement de la pàtria que Bosch atorga al poeta de Folgueroles.

«Gentil rossinyol
S'enlaira i refila
pels àmbits pairals,
jardins de Maria

La Pàtria fidel
que plora i sospira
sentint refilets
somriu i es revifa:
la Plana i els cims
tots treuen florida»

L'altre poema dedicat a Mn. Cinto porta el títol de «La lira vivent» sota el lema «Verdaguer, present de Déu a la pàtria». En aquest poema de catorze estrofes de quatre versos decasíl·labs, Bosch i Jover identifica la lira/poesia amb el poeta. De manera semblant a la identificació rossinyol/poesia, la lira és també l'instrument escollit per personificar poeta i poesia des dels començaments de la Renaixença. La compenetració en Verdaguer és tanta que no es pot destriar l'art de l'artista. Tota la seva obra, basada en l'amor a Déu, la fe i la pàtria, és una contribució cabdal al renaixement de la identitat catalana a través de la poesia. Les dues estrofes finals del poema de Bosch i Jover «La lira vivent», reproduïdes a sota permeten comprovar-ho.

«I gaudeix el Senyor, de la seva obra;
del so i la llum de cada mot dictat,
i de la Llar antiga que recobra
el verb i el ritme d'un anhel sagrat.

Vivent, perenne, Verdaguer respira;
salva la Pàtria el seu vibrar fidel,
i és –immortal- la catalana Lira
que aixeca el Calze i l'ofereix al Cel.»

Però, com no podia ser altrament, és el llibre verdaguerià *Aires del Montseny* el que inspira a Bosch Jover els poemes montsenyencs inclosos en el llibre esmentat abans. Sota el títol «Sagrada muntanya» i el lema «Montseny, marxapeu de l'infinit» apareixen cinc poemes que són com glosses del missatge verdaguerià contingut als *Aires del Montseny*. Se'n reproduïxen dos per comprovar com el llibre del poeta d'Osona és present en els poemes de Miquel Bosch i Jover. En el primer és ben visible el record a les tres serralades que, segons Verdaguer, enllacen la religiositat i la pàtria catalanes:

AMUNT.
Sense muntanyes no hi ha bressols
ni pelegrinatges...

Per a la naixença inefable
i per a la creixença gloriosa
Déu va donar a Catalunya l'èpic bressol
que té el Pirineu per capçalera,
per Llar Materna i per estampa cordial, el Montserrat,
i per peanya de la Creu que senya la Pàtria,
el Montseny.

I els pelegrinatges es fan amunt,
pujant muntanyes,
Amunt!
fins als santuaris costers i cimers

Viure de la muntanya!
De l'aigua de la neu, de la sang de la terra i de la història!
I de la gràcia que la muntanya rep del Cel,
Pels santuaris cimers i costers,
l'aboca a la terra i als homes.
sense muntanyes
sembla que no hi hagi camí ni mirador per guaitar el cel,
per pujar al cel...

I a la Creu
i a les ermites de la Mare de Déu
i a les capelles dels Sants austers
els plau enfil·lar-se més amunt que el pla de terra
perquè ells són l'ànima
el camí,
la lliçó
l'Amor...
La gràcia i la llum vénen de Dalt,
L'encens pietós vola vers ells Amunt!

La segona de les composicions transforma les lloances a la Mare de Déu que es pronunciaven al final del rosari, o sigui les lletanies, en les lloances que poetes il·lustres han dedicat a la muntanya central de Catalunya, que, en dir-les, eleven a Déu els noms de qui les pronuncien.

LLETANIA DE LA PÀTRIA

Salut, Montseny!
Vorera llevantina del bressol de Catalunya.
Escambell de la fructífera Creu –de fusta o de ferro–
de la Llar pairal.

De tu, el verb de la Poesia
-que és alè de l'Esperit Sant-
ha cantat en posades immortals de ressonància bíblica:
«Pit de Catalunya»
«Pedró de la Pàtria»
«Bell Calvari»
«Sinaí»
«Tità formidable»
«Muntanya d'ametistes»
«Far dels mariners»
«Marxapeu de l'infinit»

I tu coneixes tots els fills
que cada dia t'eleven la lletania fervent,
beneïda per Crist amb complaença.
I eleves llurs noms a Déu
Per tal que siguin més a prop d'Ell.

Els epítets dedicats a la muntanya són obra d'autors com el mateix Verdaguer, però també Joaquim Ruyra o Guerau de Liost (Jaume Bofill i Mates), fet que demostra el gran coneixement de la literatura catalana que tenia el mestre dels Hostalets.

Repasant els poemes que Bosch i Jover dedica al Montseny, es fa evident que no apareix la natura com l'entorn propici per desenvolupar el poema. La fauna, la flora, la geologia, els humans estan absents de les composicions i l'única visió que el poeta té del Montseny és el camí d'ascesi cap a l'espiritualitat. Són les reflexions d'una persona profundament religiosa que desitja enlairar-se cap a Déu per mitjà de l'ascensió simbòlica a través de la poesia cap a la unió amb l'eternitat.

Com ja s'ha dit, Miquel Bosch i Jover va integrar sempre a les seves activitats literàries una gran admiració i estimació pel Montseny, la qual es manifestava en les seves poesies i també en la participació, més simbòlica que presencial a causa del seu delicat estat de salut, en l'aplec que cada segon diumenge de juliol es celebra al voltant de la creu de Matagalls. El record de la seva presència és avui encara ben viu quan, en acabar l'Eucaristia, es llegeix el seu poema «Acció de gràcies», un poema que figura sempre imprès al revers dels recordatoris de l'acte. La font que li va ser dedicada fa anys i que es troba situada prop de Collformic perpetua també la seva memòria.

ACCIÓ DE GRÀCIES

Lema: Tot és vostre, Senyor

Gràcies Senyor pel meu grapat de terra
vivificat pel vostre alè diví:
per l'esperit que anima la desferra
-la vostra imatge que heu posat en mi-

Gràcies Senyor, pel pare i per la mare
que van pujar-me en el temor de Déu
i em van signar la via dreta i clara
on l'àngel vostre és sempre company meu.

Gràcies pel món, pel poble i per la casa
que vau donar-me per auster bressol;
pel niu de pedra, pel caliu de brasa,
pels vells camins enamorats del Sol.

Pels vers amics, pels mestres bons i savis
que m'ensenyaren lletres de bondat.

per la paraula santa d'aquells llavis
que en la Doctrina vostra l'han trobat.

Gràcies Senyor pel pa de cada dia
que ha alimentat la cendra corporal.
Gràcies Senyor pel pa de l'Eucaristia
que em dóna el cel en l'hora terrenal.

Gràcies per tot: pel goig i la tristesa;
per la riulla com el sofriment
per la lliçó d'Amor que tinc apresada
vora la Creu que vull portar content.

Jo us agraeixo, amb joia casolana,
la gran riquesa que val més que l'or:
la pietat senzilla i franciscana
que la mà vostra va sembrar al meu cor.

Jo us faig tribut pel goig de la Pobresa
que em treu el pes d'inútils oripells
i em fa estimar la vostra senzillesa
i els refilets alegres dels ocells.

Pel tendre anyell i per l'ovella esclava
pel blanc ermini que avorreix el fang;
pel germà llop que un dia em mossegava
i pel que avui encara m'ha fet sang...

Pel nostre verb; pel Sol de l'Alegria;
per l'aigua clara de les fonts, del cel;
per la goteta humil de Poesia
que heveu infós en tot el meu anhel...

I encara gràcies per la Mort germana!
Vós sabeu l'hora, el punt que ha de venir
a canviar la benaurança humana
en aquella altra que no tindrà fi.

Gràcies, Déu meu, perquè en tombar la vida,
quan em faig vell, quan diuen que sóc gran,
em sento al cor d'aquella edat florida...

i encara tinc una ànima d'infant!

Feu que la porti, a l'hora de la Festa
-quan deixi el món, ben nu d'enyorament-,
neta i polida, preparada i llesta,
feix de virtuts i deu d'agraïment...

Si em permeteu finir el pelegrinatge
per entrar al Cel jugant com un minyó;
si us tinc a Vós durant el viatge...
per endavant us dic: -Gràcies Senyor!.

Aquest poema, compost per catorze quartets de decasíl·labs amb rima consonant, va ser premiat amb la Viola d'Or als Jocs Florals de Mataró de l'any 1955. És un poema escrit des de la maduresa de l'autor on fa balanç d'allò que el poeta ha viscut fins llavors i només té motius de lloança cap al Senyor que l'ha creat. Es pot dividir en tres parts. La primera mostra l'agraïment pels dons visibles que ha rebut: els pares, la casa, els amics, la pàtria. La segona regracia els dons espirituals: la pobresa, la innocència, la poesia; en una paraula: el seu franciscanisme existencial. I finalment el poeta afronta la mort, que veu pròxima, amb l'esperit alegre i amb l'esperança d'una vida espiritual sens fi. Aquestes quatre estrofes finals tenen el ressò dels cants espirituals, especialment del cant maragallà.

RETRAT

Home d'una activitat incansable i de profundes conviccions cristianes, Miquel Bosch i Jover participava en tota mena d'homenatges, commemoracions, aniversaris amb la seva ploma o amb la seva presència, sense negar mai la seva col·laboració a qui li demanava. Era notòria la seva afició a participar en Jocs Florals i tota mena de certàmens literaris i poètics en els quals va assolir nombrosos premis. Per aquest motiu la seva obra escrita és molt abundant tant en prosa com en vers.

Part d'aquesta obra ha estat recollida en el volum editat per l'Ajuntament de Balenyà l'any 1994, esmentat abans. Amb motiu del centenari del seu naixement els Ajuntaments de Calders, Artés i Balenyà van editar un altre llibre, una *Miscel·lània* que recorda la seva figura amb la visió que tenien del mestre i del poeta els seus fills, amics, coneguts i antics alumnes. En l'edició van col·laborar també alumnes de l'Institut d'Artés que porta el seu nom.

És un homenatge a la seva humanitat i senzillesa, al seu mestratge i bagatge literari, a la seva capacitat de treball i bon sentit de l'humor, i també

a la seva defensa de la llengua catalana en una època poc favorable en uns anys de trist record per la manca de llibertats.

La seva faceta de treballador incansable i de mestre en el més ampli sentit de la paraula, la va descriure molt bé Miquel S. Salarich i Torrents en un article que va publicar al núm. 24 de la Revista *Ausa* amb motiu de la seva mort l'any 1960:

«Una sòlida preparació, una granada activitat, s'encabien en la seva corporeïtat físicament primparada. Com si el conjunt de la seva personalitat s'hagués decantat a engruixir les reserves de l'esperit a costa de la fortalesa del seu cos prim i estilitzat. La seva mirada penetrant, inquieta, el seu parlar a voltes entrebancat a força d'expressió voluntariosa, el seu gest ràpid, eren símptomes sens dubte de l'esmentat predomini espiritual. Caràcter de gran tremp, rialler sempre, afectuós de tracte, revestit d'un sentiment d'humilitat que els que el coneixíem a fons consideràvem exagerat, en judicar la possibilitat de la seva potència. Modest quan es discutia i valorava la seva obra. Senzill quan es posaven a prova les seves qualitats personals. Sumís i discret a l'ensem que afectuós, en les relacions amicals i companyonívols. Aquesta modèstia i discreció l'acompanyaven en tots els actes de la seva vida; era un recurs del seu temperament, una faceta del seu caràcter modèlic.»

Els dos pobles on passà la seva vida van voler reconèixer les seves virtuts humanes i docents. Artés, la residència familiar de la seva joventut, li va retre un homenatge en el primer aniversari de la seva mort i el va nomenar fill adoptiu posant el seu nom a les Escoles Municipals i a l'IES de la vila. També els Hostalets de Balenyà, en les mateixes dates, va decidir posar el seu nom i la plaça on havia viscut des de que va ser nomenat mestre de la localitat a més d'instituir el Premi Literari Miquel Bosch i Jover que se celebra cada any. A més, en el centenari del seu naixement aquests dos pobles, juntament amb el de Calders, on va néixer, van patrocinar l'edició de la *Miscel·lània* a la qual ens hem referit.

Aquesta és, a grans trets, la petita biografia d'un home bo, alhora savi i senzill, d'un profund sentiment religiós, que deixà una petjada inesborrable als llocs on passà al llarg de la seva vida; un home que es valgué de la poesia i també de la prosa per expressar el seu ric món interior i per exposar de manera humil i planera els valors en els què creia; aquell mestre dels Hostalets de Balenyà que, quan fa ja més de cinquanta anys de la seva mort, encara ens fa sentir la seva veu cada segon diumenge de juliol al cim de Matagalls mentre, al voltant de la Creu que ell tant va estimar, rellegim i recitem uns versos d'«Acció de gràcies» que són un fidel retrat de la seva personalitat.

BIBLIOGRAFIA

Miquel Bosch i Jover, poeta d'ahir, d'avui i de sempre. Balenyà. Ajuntament de Balenyà 1994.

Miscel·lània Miquel Bosch i Jover, a cura d'A. Mas, A. Lleopart i V. Bigas. Balenyà. Ajuntament de Balenyà.

Miquel Salarich i Torrents. "*Miquel Bosch i Jover*". *Ausa* (1960). Vol 3 núm. 24.

Pere Puig. "*Bosch i Jover, una veu que torna*". *Revista de Vic*, juny 1995. Pàg. 15-19.